

19.06.2018

**„W gruncie rzeczy ma Rembek duszę nieśmiertelną”. Monografia
Stanisława Rembeka**

Autor: Weronika Girys-Czagowiec

Dziedzina: Historia literatury oraz krytyka i interpretacja literacka

Instytucja: Wydział Humanistyczny UZ

Miejscowość: Zielona Góra

Tematem mojej pracy są życie i twórczość Stanisława Rembeka. Cel podjętych przeze mnie badań stanowi napisanie monografii pisarza, ukazującej jego biografię i dzieło na szerokim tle czasów, w których żył i tworzył.

Postać Rembeka, niemal nieobecna w refleksji literackiej – czy też, jak pisze Maciej Urbanowski, „źle obecna” – ze wszech miar zasługuje na przypomnienie, jako że obecnie jest on twórcą niedocenianym, nierzadko wręcz nieznanym. Twórczość jego, podejmująca głównie problematykę historyczną, była uznana, zanim epoka PRL-u skazała go na zapomnienie.

Istotnym elementem podjętych przeze mnie badań jest odtworzenie biografii Rembeka, która ma istotne znaczenie dla analizy i interpretacji jego twórczości ze względu na obecność elementów autobiograficznych w prozie pisarza.

Znaczącym źródłem wiedzy na temat światopoglądu Rembeka, jego widzenia historii są dzienniki z okresu wojny 1920 roku oraz II wojny światowej. Dominantą zapisów diarystycznych pisarza jest postawa naocznego świadectwa – występuje on w roli świadka opisywanych zdarzeń. W przypadku relacji z wojny polsko-bolszewickiej pisarz uczestniczy w walkach jako żołnierz, natomiast jeśli chodzi o II wojnę światową, to jest jej obserwatorem z punktu widzenia mieszkańca okupowanego kraju. Mamy zatem do czynienia z dwoma obrazami wojennych realiów, nakreślonymi w różnym czasie i z różnych perspektyw. Istotne dla badań dotyczących dzienników Rembeka są ustalenia poczynione przez Małgorzatę Czermińską oraz Pawła Rodaka, a także koncepcja Philippe’a Lejeune’a, podejmującego rozważania na temat dziennika jako gatunku wypowiedzi oraz formułującego koncepcję paktu autobiograficznego i paktu powieściowego.

Część pracy poświęconą twórczości historycznej Rembeka otwiera analiza utworu *Przemoc i szabla. Powieść z XVIII wieku*, poświęconego osobie Józefa Wybickiego i wydarzeniom poprzedzającym zawiązanie konfederacji barskiej. Istotną kwestią w przypadku tej powieści jest problem odwagi i walki o wolność.

Istotne dla całokształtu twórczości pisarza są utwory o powstaniu listopadowym – opublikowane w prasie opowiadanie *Żołnierze Wielkiego Księcia* oraz niewydana i pozostająca w rękopisie i maszynopisie powieść *Wianek Malwiny*.

Analiza utworów Rembeka dotyczących powstania styczniowego (*Ballada o wzdurliwym wisielcu* oraz *dwie gawędy styczniowe*, *Dziecko*, *Świąteczko*) w kontekście koncepcji Pauliny Małochleb pozwala na ukazanie aktualizującego znaczenia twórczości historycznej pisarza. Istotne jest również uwzględnienie kontekstu kulturowego twórczości styczniowej (Stefan Żeromski, Henryk Sienkiewicz, Artur Grottger, Maksymilian Gierymski).

Z kolei utwory poświęcone wojnie 1920 roku (*Nagan*; *W polu* – powieść uznana za arcydzieło literatury batalistycznej; *Opuszczone działo* – utwór niedokończony) oraz II wojnie światowej (opowiadania – częściowo niepublikowane; *Wrzesień. Opowieść o 1939 roku* – utwór nieukończony; *Wyrok na Franciszka Kłosa*; *Ostatnia porażka* (o powstaniu warszawskim) – utwór niedokończony) stanowią zapis osobistych doświadczeń Rembeka, jako że przeżycia wyniesione z obu tych wojen, będące kluczowymi doświadczeniami w biografii pisarza, stały się dla niego istotnym tworzywem twórczym.

Podjęte badania pozwolą na ukazanie spojrzenia Rembeka na historię oraz związku biografii pisarza z jego twórczością, silnie powiązaną z doświadczeniami dwóch wojen oraz osadzoną w przeszłości i podejmującą tematykę konfederacji barskiej, powstania listopadowego czy powstania styczniowego.

Data otwarcia przewodu: 24.06.2014

Słowa kluczowe: literatura, twórczość Stanisława Rembeka

Autor: Weronika Girys-Czagowiec